

Colydium elongatum (Coleoptera: Zopheridae) in België en in het omliggend gebied

Willy Troukens

Samenvatting. Sinds 1985 werden tientallen *Colydium elongatum* (Fabricius, 1787) verzameld in Vlaanderen, België. Voordien was de soort onbekend in de Benelux. De uitbreiding van het areaal van deze soort werd ook vastgesteld in Zuid-Engeland, in de Duitse Rijnvallei, in Noord-Frankrijk en Zuid-Nederland. Deze kever leeft onder losse schors van dood hout van eik, beuk, berk en naaldbomen. Het is een predator van schorskevers zoals Scolytinae en Platypodinae, meer bepaald van *Platypus cylindrus* (Fabricius, 1792).

Abstract. *Colydium elongatum* in Belgium and in the neighbouring countries (Coleoptera: Zopheridae)
Since 1985 tens of *Colydium elongatum* (Fabricius, 1787) were collected in Flanders, Belgium. Before that time this species was unknown in the Benelux. The extending of its territory has also been established in South-England, in the German Rhine valley, in the North of France and in the South of The Netherlands. This beetle lives under loose bark of dead wood of oak, beech, birch and coniferous trees. It is a predator of bark beetles such as Scolytinae and Platypodinae, more especially of *Platypus cylindrus* (Fabricius, 1792).

Résumé. *Colydium elongatum* en Belgique et dans les régions limitrophes (Coleoptera: Zopheridae)
Depuis 1985 des dizaines d'exemplaires de *Colydium elongatum* (Fabricius, 1787) furent signalés en Flandre (Belgique). Avant cette période l'espèce était inconnue au Benelux. Depuis lors l'extension de son habitat a été remarquée aussi dans le Sud de l'Angleterre, dans la vallée du Rhin en Allemagne, dans le Nord de la France, et dans le Sud des Pays-Bas. Ce coléoptère vit sous l'écorce détachée du chêne, du hêtre, du bouleau et des conifères. C'est un prédateur des Scolytinae et des Platypodinae, surtout de *Platypus cylindrus* (Fabricius, 1792).

Zusammenfassung. *Colydium elongatum* in Belgien und in den Nachbarländern (Coleoptera: Zopheridae)
Seit 1985 sind viele Exemplare von *Colydium elongatum* (Fabricius, 1787) gesammelt worden in Flandern, Belgien. Vorher war diese Art unbekannt im Benelux. Die Ausdehnung ihres Areal ist auch beobachtet in Süd England, im Deutschen Rheintal, in Nord Frankreich und im Süden von die Niederlande. Die Käfer leben im toten Holz verschiedener Laubgehölzer wie Eichen, Rotbuchen, Birken, und seltener in Koniferen wo man sie kann finden unter lockerer Rinde und in den Gängen von Borkenkäfer. Sie sind Karnivoren und jagen auf Scolytinae und Platypodinae, insbesondere auf *Platypus cylindrus* (Fabricius, 1792).

Key words: *Colydium elongatum* – Zopheridae – Colydiinae – Faunistics – Belgium – Records since 1985.

Troukens, W.: Ninoofsesteenweg 782/8, B-1070 Anderlecht. nicole.sengier@skynet.be

Inleiding

Op 21.viii.2011 vond ik in mijn kleine Heath-val te Dilbeek (VB) een opvallend slank, bruinzwart kevertje dat mij even deed denken aan een klein kortschildkevertje (Staphylinidae). Bij nader onderzoek bleek het te gaan om *Colydium elongatum* (Fabricius, 1787), een xylobiont kevertje, behorende tot de familie der Zopheridae (= Colydiidae).

Het kevertje is 6 mm lang (fig. 1). Het halsschild is 1½ keer langer dan breed met in het midden een duidelijke lengtgroef en aan beide zijden een lengtestreep. De dekschilden zijn elk voorzien van 3 lengteribben met tussenin telkens 2 stippelrijen. Poten en sprieten zijn bruin. Kenmerkend voor de 11-ledige sprieten is de 3-ledige eindknots.

C. elongatum in België

Volgens Dajoz (1977: 40–41) en Slipinski (2012) komt *C. elongatum* voor in de meeste Europese landen. Tot voor kort was hij in de Benelux echter quasi onbekend. In de kevercollecties van het KBIN te Brussel is geen enkel Belgisch exemplaar aanwezig. In de rijke collectie van wijlen F. Guilleaume ontdekte ik niettemin één exemplaar, maar jammer genoeg zonder datumgegevens. F. Guilleaume prospecteerde meestal in de streek rond Liège in de jaren 1900–1920. Mogelijk

gaat het hier om het enige Belgische exemplaar dat volgens Horion (1961: 91) gevangen werd in 1856, evenwel zonder vermelding van een vindplaats.

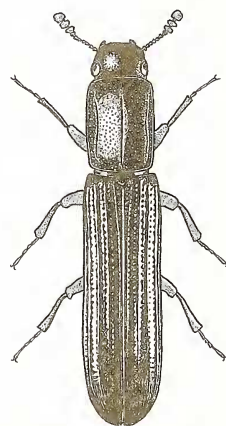

Fig. 1. *Colydium elongatum* (Fabricius, 1787), Dilbeek, 21.viii.2011

Pas op het einde van de vorige eeuw deed *C. elongatum* succesvolle pogingen om vooral de Vlaamse

provincies te koloniseren. Op 25.iv.1985 ontdekte René Pletinck 5 exemplaren te Hamme Sint-Anna (OV) onder de schors van geïmporteerd eikenhout, afkomstig uit de omgeving van Vierzon (Frankrijk). Het gaat hier duidelijk om adventieven. Maar te Zemst zag Roland Deledicque op 1.viii.1992 1 exemplaar lopen op een beukenstronk en dat is het begin van een lange reeks waarnemingen, met name in de volgende lokaliteiten (fig. 2): in 2000 te Nevele-Merendree (OV); in 2003 te Kortesseem (LI), Meeuwen-Gruitrode (LI) en Wingene (WV); in 2004 te Dilsen-Stokkem (LI) en Hechtel-Eksel (LI); in 2005 te Heusden-Zolder (LI); in 2006 te Voeren (LI); in 2007 te Maaseik (LI) en Stabroek (AN); in 2008 te Diest (VB) en Genk (LI); in 2009 te Tongeren (LI), Waarschoot (OV) en Watermaal-Bosvoorde (HGB); in 2010 te Hoeselt (LI) en opnieuw te Waarschoot (OV); in 2011 te Dilbeek (VB) en Houthalen-Helchteren (LI). Er valt niet aan te twijfelen: *C. elongatum* is een vast bestanddeel geworden van onze keverfauna.

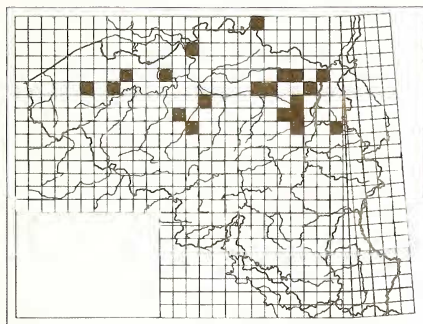

Fig. 2. Vindplaatsen van *Colydium elongatum* (Fabricius, 1787) in België sinds 1985.

C. elongatum in onze buurlanden

In Nederland was *C. elongatum* in 1966 nog onbekend (Brakman 166: 125). Tijdens een onderzoek in het Bovenste Bosch te Epen (Ned. Limburg) werd op 2.vi.1991 onder de schors van een dode zomereik een groot aantal kevers verzameld. Hiertussen bleek één exemplaar te zitten van *C. elongatum* (Vorst 1994: 23–25). De vangst van een exemplaar op 30.v.2006 in het nabijgelegen Veursbos te Voeren (België) toont aan dat het kevertje zich hier in het grensgebied thuisvoelt. Daarna is de soort ook ontdekt in Noord-Brabant (NL), nl. 3 exemplaren te Hilvarenbeek op 15.iv.2004 in het domein Ananina's Rust (leg. Hans Heerkens).

In Groot-Brittannië was *C. elongatum* vroeger zeer zeldzaam. Dajoz (1977: 40–41) vermeldt hem alleen voor het graafschap Hampshire. In Zuid-Engeland blijkt de soort zich de laatste decaden snel uit te breiden. Het areaal bestrijkt nu al 6 zuidelijke graafschappen. In het graafschap Surrey waren tot 1970 geen vondsten bekend terwijl de soort er tegenwoordig algemeen voorkomt (Riessmann 2002: 17–26). Ook ten noorden van London, in het Northaw Great Wood, in het graafschap

Hertfordshire, is *C. elongatum* onlangs aangetroffen: op 14.vi.2012 en op 20.vi.2012, telkens 1 exemplaar op dood berkenhout (MacGee 2012: 8).

In Duitsland wordt *C. elongatum* beschouwd als niet gewoon. In het oosten schijnt hij algemener voor te komen. Naar het zuiden en het westen toe wordt hij duidelijk zeldzamer. Uit de Rijnvallei waren tot voor kort alleen vondsten bekend uit Süd Hessen en Nordbaden (Riessmann 2002: 17–26). Maar recent werd de soort ook aangetroffen in de deelstaten Nordrhein-Westfalen en Rheinland-Pfalz. Het begon met de vangst van een exemplaar op 4.viii.2001 in een dode eik in het Diersfordter Wald nabij de stad Wesel. In 2002 en 2003 volgden nieuwe vondsten in hetzelfde gebied, maar nu op 3 verschillende plaatsen (Riessmann 2002: 17–26, 2003: 67–70). In 2003 werden ook 14 exemplaren verzameld in de omgeving van Krefeld door A. Müller (Riessmann 2003: 67–70). Meer zuidelijk langs de Saar in Rheinland-Pfalz, ontdekte S. Scharf in 1996 nog 5 exemplaren in het plaatsje Taben. In Hessen, even ten noorden van Mannheim, meldt Riessmann (2002: 17–26, 2003: 67–70) in 2002 en 2003 nog tientallen vondsten in het Lampertheimer Wald. Tijdens een prospectietocht op 27 en 28.v.2003 werden aldaar zo maar even 40 exemplaren geteld.

In Frankrijk komt *C. elongatum* vrij algemeen voor ten zuiden van de lijn Nantes-Compiègne (Dajoz 1977: 40–41). Onze collega, Jean-Claude Brocquillon, weet te vertellen dat de kever in de bossen langsheen deze fictieve grenslijn tegenwoordig veel wordt opgemerkt. Brocquillon vindt de kever ook regelmatig in zijn lichtvallen in verschillende bossen ten noorden van Parijs. Hij denkt dat de genoemde grenslijn van Dajoz de laatste decaden al ruim noordwaarts is opgeschoven, dankzij een resem bosgebieden die zich uitstrekken tot aan de Belgische grens.

Levenswijze

C. elongatum leeft in lichte bossen met loof- en naalddhout, alsook in bosranden en in parken (Möller *et al.* 2006: 138). Men vindt hem vooral van april tot augustus op of onder losse schors van dode beuken, eiken, berken en naaldbomen. De kevers gaan gericht op zoek naar bomen die één of twee jaar dood zijn en waar ze jacht maken op Scolytinae en Platypodinae. In Engeland wordt *C. elongatum* ook veel gevonden in gangen van *Platypus cylindrus* (Fabricius, 1793). Het is opvallend dat de snelle verspreiding van *C. elongatum* in Zuid-Engeland een gevolg blijkt te zijn van de eerdere expansie van *P. cylindrus* (Riessmann 2002: 17–26). Misschien is dat ook het geval in België.

Besluit

Alhoewel het areaal van *C. elongatum* in Benelux zich voorlopig beperkt tot Vlaanderen, kan verwacht worden dat de soort zich verder zal verspreiden. In de bosbouw en in parken kan dit kevertje een nuttige rol gaan spelen om de populaties van hout- en schorskevers wat in toom te houden.

Dankwoord

Dit artikel kon geschreven worden dankzij gegevens en informatiebronnen, mij vriendelijke bezorgd door de volgende personen: Jean-Claude Bosquillon (Chantilly, F), Guido Bonamie (Nevele-Merendree), Jean-David

Chapelin-Viscardi (Muséum des Sciences naturelles, Orléans, F), Luc Crevecoeur (Genk), Roland Deledicque (Laken-Brussel), Alain Drumont (KBIN, Brussel), Marc Lodewijckx (Stabroek), René Pletinck (Hamme), Hugo Raemdonck (Jette) en Oscar Vorst (Utrecht, NL). Hartelijk dank!

Bibliografie

- Brakman, P.J. 1966 Lijst van Coleoptera uit Nederland en het omliggend gebied. — *Monografieën van de Nederlandsche Entomologische Vereeniging* 2. Amsterdam.
- Dajoz R. 1977. *Coleoptères Colydiidae et Anommatidae paléarctiques*. — Ed. Masson, Paris.
- Horion, A. 1961. *Faunistik der Mitteleuropäischen Käfer. Band 8. Clavicornia, 2. Teil. Terebrantia, Coccinellidae*. — Überlingen.
- MacGee, K. 2012. Notable Coleoptera recently recorded in Hertfordshire. — *Beetle News* 4.2: 5–8.
- Möller G., Grube R. & Wachmann E. 2006. *Der Fauna Käferführer 1. Käfer im und am Wald*. — Fauna Verlag, Nottuln.
- Riessmann, K. 2002. *Colydium elongatum* Fabricius 1787, Neufund für Nordrhein (Insecta, Coleoptera, Colydiidae). — *COLEO, Arbeiten und Berichte aus der Coleopterologie, Radevormwald* 3: 17–26.
- Riessmann, K. 2003. *Colydium elongatum* Fabricius 1787, weitere Funde aus Nordrhein (Insecta, Coleoptera, Colydiidae). — *COLEO, Arbeiten und Berichte aus der Coleopterologie, Radevormwald* 3: 67–70.
- Slipinski, A. S. 2012. *Fauna Europaea. Zopheridae*. — In: Audisio, P. (ed.). *Fauna Europaea, Coleoptera. Version 2.5.* www.faunaeur.org.
- Vorst, O. 1994. *Colydium elongatum* nieuw voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Colydiidae). — *Entomologische Berichten, Amsterdam* 54(2): 23–25.
-